

INTRESSANTA FYND AV SKALBAGGAR 1997

av
JOHNNY LINDQUIST

Så här i bistra vintertider kan det vara skönt att tänka tillbaka på sommaren 97 som var en av de soligaste och varmaste i mannaminne. Det har varit en hel del aktivitet, och kanske delvis p g a vädret har många intressanta skalbaggsrapporter flutit in.

Under ett par dagar i slutet av juli, gjorde jag en resa tillsammans med Håkan Ljungberg i Bohuslän/Västergötland. Vid vårt första stopp, Solberga ovanför Kungälv kunde vi konstatera att jordlöparen *Pogonus luridipennis*, (som här har sin enda kända förekomst i Sverige) frodades. Dock hade vi mindre tur då vi förgäves eftersökte *Aepus marinus* på Råssö i norra Bohuslän. På vägen söderut besökte vi Västra Tunhems ekhagar, ett område som Naturvårdsverket föreslagit till EU:s natura 2000-lista över skyddsvärda områden. Och har Ni inte redan varit där, rekommenderas verkligen ett besök. Månghundraåriga ekar med både *Gnorimus variabilis* och *Osmoderma eremita*. (Vi såg fragment av båda), och en mängd andra intressanta arter (se nedan).

Till sist, ett stort tack till nedanstående rapportörer.

Förkortningar:

Bertil Andrén	(BA)
Bengt Carlsson	(BC)
Gösta Gillerfors	(GG)
Torulf Greek	(TG)
Merete Haug	(MH)
Johnny Lindquist	(JL)
Håkan Ljungberg	(HL)
Göteborgs Naturhistoriska museum.	(GNM)

Calosoma inquisitor L.

larvmördare

VG Göteborg. Slottsskogen. 1 ex. 06.06.1997 (TG)

VG. Göteborg. 7 ex observerades under en promenad i Botaniska trädgården - Änggårdsbergen 07.06.1997 (TG).

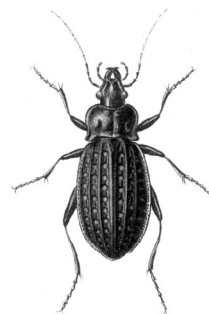
BO. Ytterby. Långemossen. 09.08.1997 (BC). Ett dött ex i källarfönster. I Lindroths Die Fennoscandischen Carabidae finns ett enstaka fynd i BO från Bullaren. Sedan förekommer flera fynd från Göteborg och söder därom. Därefter har tillkommit en del fynd från BO. Älgön (T. Appelkvist), Hällungen (BA).

Rödlistad hotkategori 3.

Carabus clathratus L.

nätlöpare

HA Onsala, Lunnaberg, Svensmosse (Bolgenområdets östra del) 26.07.1997, 1 ex vid trampning i ett öppet, gytjtigt kärr med fräken och rik mossvegetation (HL, JL). Arten är känd genom flera tidigare fynd från lokalen, senast 1977.

Carabus clathratus

Bembidion bipunctatum (L.)

kopparstrandlöpare

DS Frändefors, St. Hästefjorden, Sörvik 16.05.1997, talrik på öppen, hårt betad strand på sandbotten, med kort gräs- och starrvegetation och tät mossa i markytan (HL). Kopparstrandlöparen är utbredd över hela landet, och är allt-

jämnt rätt vanlig på havsstränder i Syd-sverige samt i Norrlands inland. Av denna anledning finns den ej med på den nationella rödlistan. I södra Sveriges inland har den emellertid på senare år blivit mycket sällsynt, från att tidigare ha varit utbredd på sandiga sjöstränder. Lokalen ovan besöktes under en exkursion med Miljöenheten vid Länsstyrelsen i Älvsborgs län. Enligt länsstyrelsens handläggare betas strandängen betydligt hårdare än vad som brukar anses lämpligt ur naturvårdssynpunkt (naturligtvis då grundat på botaniska och ornitologiska erfarenheter). I ljuset av detta är förekomsten av denna art och den rödlistade *Agonum marginatum* (se nedan) intressant.

***Bembidion fumigatum* (Duft)**

marskstrandlöpare

Till de fynd som nämns i AROMIA 1/97 kan följande lokaler läggas:

HA Varberg, Getterön, 24.04.1997, talrik i vassarna nära fågelstationen (HL).
HA Lindberg 20.01.1997, talrik sållad i drift på havsstrand under vass (GG).

***Bembidion transparens* (Gebl.)**

vasstrandlöpare

BO Säve, Nordre älv 03.05.1997 1 ex vid trampning av starrtuvor på sankstrandäng. **Ny för BO.** På samma lokal men på lösare underlag längre ut mot vattenkanten påträffades vid detta tillfälle *Demetrias imperialis*, vid ett senare besök också *Odacantha melanura* (BA).

***Pterostichus aterrimus* (Hbst)**

lacklöpare

HA Onsala, Lunnaberg, Svensmosse 26.07.1997 2 ex tillsammans med *Carabus clathratus* (HL; JL). Liksom nätlöparen är denna art känd genom upprepade fynd från Bolgen-området, senast 1980. Däremot har Emil Sandins klassiska lokal på Öckerö på senare år förvandlats helt genom omfattande schaktningsarbeten, och det är osäkert om lacklöparen finns kvar där (senaste fyndet är från 1986, GNM). **Arten är rödlistad hotkategori 2.**

***Pterostichus anthracinus* Ill.**

BO Kungälv. Marieberg 16.09.1997 (BC).

Ny för BO. Flera ex på N. sidan av berget. Under mindre trädstammar i ett fuktigt område.

***Agonum marginatum* (L.)**

gulkantad kärrlöpare

DS Frändefors, St. Hästefjorden, Sörvik 16.05.1997, 1 ex tillsammans med talrika *Bembidion bipunctatum* (HL). Förmodligen är detta det enda svenska inlandsfyndet norr om Skåne sedan 1958 (VG Torestorp, GNM). Arten togs vid Sörvik (förmodligen på exakt samma lokal) 1943 (Gösta Svensson, GNM). Från 1940-talet finns också fynd av *Chlaenius nigricornis* vid St. Hästefjorden (Harry Arvall, GNM). Denna art eftersöktes dock vid detta tillfälle förgäves, trots att lämpliga biotoper tycktes finnas. **Rödlistad hotkategori 4.**

***Platynus livens* (Gyll.)**

alskugglöpare

BO Hjärtum, Askagkärret 04.05.1997, flera ex under träd och buskar i kanten av ett öppet, mossrikt, igenväxande vass- och starrkärr (HL, BA), DS Frändefors, Ö. Hästefjorden, Vik 15.05.1997, 1 ex på helt öppen, betad strandäng med lågstarr och mossor (HL). **Ny för BO och DS.** Alskugglöparen lever enligt Lindroth (Svensk Insektauna 1961) i lövkärr, men påträffas lika ofta i helt öppna starrkärr och på strandängar. Den tycks befinna sig på spridning, och tycks särskilt i öppna miljöer ha blivit vanligare på senare år.

***Amara spreta* Dej.**

hedkornlöpare

HA Onsala, Fjärehals 27.04.1997, på öppen, fårbetad sandmark nära havet, med kort gräsvegetation (HL). Denna art är karakteristisk för (framför allt kustnära) sandmarker i Skåne, men är längre mot norr mer sällsynt. I Göteborgstrakten och norra Halland är den främst känd genom gamla fynd, bl.a. från Göteborg och Tvååker. Även från Norge finns några fynd.

Harpalus luteicornis* (Dft.)*kustfrölöpare**

BO Hyppeln 17.05.1997, 2 ex, under sten nära havet vid öns västra strand, på rätt torr, starkt stenig mark bevuxen med kort gräs, trift m m (HL). En dåligt känd art, som förmodligen är stadd i minskning. Säkra svenska fynd är kända från SK, HA, GO, VG och BO, men säkra sentida fynd finns endast från Göteborgstrakten. Dessutom har *luteicornis* rapporterats från ÖL, DS och VS och UP (Catalogus 1995), men det kan ej uteslutas att dessa uppgifter helt eller delvis baseras på felbestämda exemplar (*luteicornis* förväxlas ofta med *latus*). Sam Olof Larsson tog arten vid 1950-talets mitt på Öckerö, Hyppeln och Rörö, och uppgav att den var talrik på de två sistnämnda öarna (Opuscula Entomologica 1956, s. 21-30). Under 1996 och 1997 gjordes flera försök att återfinna arten på Rörö, utan resultat. Fotografier av biotopen, tagna på 1950-talet (S.O. Larsson, GNMs arkiv) visar att havsstranden nu är betydligt mer igenvuxen med slån, en och nypon än den var för fyrtio år sedan. Möjligen är detta orsaken till artens synbara tillbakagång. Arten är ej rödlistad, men borde förmodligen vara det, och förtjänar under alla omständigheter att eftersökas.

Stenolophus mixtus* (Hbst.)*mörk göllöpare**

HA Onsala, Lunna, Fnusken 23.02.1997, 1 ex, under sten invid en gärdesgård (HL, JL); återfunnen på samma lokal 08.05.1997 (MH, JL). **Ny för HA.** Hör liksom *Bembidion transparens*, *Demetrias* m.fl. till de strandlevande jordlöpare som är stadda i spridning, möjligen gynnad av övergödning.

Bradycellus csikii* Laczo*lervinterlöpare**

BO Torsby, Höga 07.09.1995, ett ex slaghåvat på fuktig äng. (BC) (HL kontr.). BO Hönö, Pinan 17.05.1997, flera ex på lergrusig ruderatmark nära färjeläget (HL). **Ny för BO.** Såväl denna art som de närbesläktade *B. harpalinus*

och *B. verbasci* är av okänd anledning stadda i spridning.

***Agabus striolatus* (Gyll.)**

VR Bro 14.07.1997. (BA).

Ny för VR. Två nykläckta ex av denna sällsynta art hävdades i det stora, öppna högstarrkärret norr om Värmlandsbro. I kärret, som vid tillfället var väldigt torrt, har tidigare tagits bl a *Hydaticus aruspex* Clark och *Helophorus nanus* Sturm. Även nu observerades flera ex av *H. aruspex*.

Rödlistad, hotkategori 4.

***Dendroxena quadrimaculata* Scop.**

VG Göteborg, Änggårdsbergen 07.06.1997 (TG). 1 ex taget, ytterligare ett ex observerat.

***Sepedophilus bipunctatus* Grav.**

VG Vikaryd 28.07.1997 (JL, HL).

En sällsynt Tachyporin, som uteslutande lever i ihåliga, murkna träd. Detta fynd gjordes i en ek, ca 40 cm i diameter, som gått av på mitten och lämnat den övre stamdelen uppfläkt på marken. I denna murkna stam kunde ett ex grävas fram. Arten är tidigare rapporterad i Aromia nr 1:90 från VG. Partille, Ögärdet (JL). **Rödlistad, hotkategori 4.**

***Myrmecopora lohmanderi* Bernh.**

BO. Råssö 27.07.1997 (JL, HL).

Denna lilla kortvinge sållades första gången i åtta exemplar av Hans Lohmander vid Grebbestad i Bohuslän 1926.

Myrmecopora lohmanderi

Den då okända arten beskrevs av Bernhauer under namnet *Myrmecopora lohmanderi*.

1981 gjorde G. Gillerfors, S. Lundberg m fl, ett försök att återfinna arten, och fann den också i talrika exemplar vid Ulmekärrsand. 1982 kunde den även konstateras från Råssö i norra Bohuslän.

Sommarens fynd av arten gjordes i flera ex som kröp på undersidan av större stenar som låg djupt i grov skalsand någon meter från vattenlinjen. Arten har troligen större utbredning, men har hittills ej tagits utanför Bohuslän.

Rödlistad, hotkategori 3.

***Gyrophaga boleti* L.**

BO Kippholmen 22.05.1997 (JL).

Ny för BO. Denna knappt millimeterstora art är släktets minsta, och känns därigenom lätt igen. Lever på trädsvampar, vid detta tillfälle på björk, ofta i mycket stort antal. I övriga landet är arten allmän särskilt norrut.

***Onthophagus nuchicornis* (L.)**

VG Brännö, Galterö 28.06.1996, 1 ex i fårspillning på en fårbetad, sandig havsstrandäng (HL). Många av våra dyngbaggar har minskat starkt under efterkrigstiden, delvis av okända anledningar. Till de värst drabbade hör arterna i släktet *Onthophagus*, vilka nu samtliga (8 arter!) är rödlistade. Den ovannämnda arten hör till de mest frekventa i släktet, vilket inte förhindrar att alla fynd (åtminstone norr om Skåne) på senare år är värda att nämnas. **Rödlistad, hotkategori 4.**

Onthophagus nuchicornis

***Osmoderma eremita* Scop.**

läderbagge

VG Floda-Näås, Kullahagen (TG).

3 st döda och ganska illa åtgångna puppor tagna i mulmen i en nedblåst gammal ek. **Rödlistad, hotkategori 1.**

***Gnorimus nobilis* L.**

VG Vänersborg, Niklasberg 26.06.1997 (TG). 3 ex på fläder.

VG Floda, Tureberg 04.07.1997 (TG). 1 ex på fläder.

VG Jonsered, Bokedalen 14.06.1997 (JL). 5 ex på hundkex.

En indikatorart för kontinuitet av ihålliga träd. Sällsynt och mycket lokal.

Sandin skriver: Sällsynt, Göteborg (Ekeberg). Särö (Westring). På den senare lokalen har jag vissa år funnit den i antal på blommande spirea.

Rödlistad, hotkategori 2.

Gnorimus nobilis

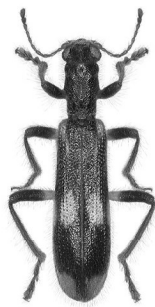
***Platycerus caraboides* L.**

VG Göteborg. Änggårdssbergen 31.05.1997 (TG) 1 ex.

***Ampedus nigroflavus* Goeze.**

VG Råda Säteri 31.05.1997 (MH).

En knäppare som blivit mycket sällsynt i naturskogar, men som hittat en fristad i alléer, vårdträd o.l. Den lever i döda träd eller i rötad ved på levande träd. Arten är inte beroende av något särskilt trädslag, utan kan utvecklas i de flesta lövträd, såsom ek, al, lind, björk m fl, dock helst solexponerat. Vid detta fyndtillfälle togs arten utanpå stammen ett par meter upp på en fristående, solexponerad, levande al med flera hackspetthål. **Rödlistad, hotkategori 4.**

Opilio mollis

***Opilio mollis* L.**

VG Trollhättan, Västra Tunhem 27.07.1997 (JL, HL).

I Sverige har vi två *Opilio*-arter, varav den ena, *O. domesticus*, endast anträffas inomhus. *O. mollis* däremot lever utomhus i gamla träd där den jagar anobiider och andra trädinsekter. Skalbagger är ett nattdjur och upptäcktes vid detta tillfälle genom belysning med pannlampa på stammen till en ihålig jätteek vid 23:30-tiden. I eken sågs även *Prionychus ater* (se nedan), *Corynetes caeruleus* och flera exemplar *Tenebrio molitor*, vår vanliga mjölbagger, som man sällsynt kan stöta på i gamla mulmekar utomhus. Ett ex *T. molitor* togs även i grov ek på gårdsplan vid Vikaryd utanför Alingsås 28.07.1997 (JL, HL). **Rödlistad, hotkategori 4.**

***Heterhelus scutellaris* Heer.**

BO Kippholmen 22.05.1997 (JL).

Ny för BO. Enda representanten för släktet i Sverige. Lever på *Sambucus* (fläder), i villkas blomställningar djuren kan förekomma i stor mängd.

I Catalogus 1960, endast angiven för SK och VG. Numera i de flesta sydligare landskapen.

***Prionychus ater* Fabr.**

VG Trollhättan, Västra Tunhem 27.07.1997 (JL, HL).

Den något vanligare av våra två *Prionychus* arter. Flera ex sittande på jättekäkar nattetid i V. Tunhems ekhage. Skalbagger utvecklas i mulmen i

ekarna, gärna under fågelbon. **Rödlistad, hotkategori 4.**

***Apion vicinum* Kirby.**

BO Håltå, Lökebergsmosse 18.09.1977 (BC).

BC har förgäves försökt att finna arten på senare år. Tråkigt nog håller mossen på att växa igen.

***Apion meliloti* Kirby.**

BO Öckerö, vid vägen mot Burö 30.07.1997 (BC).

Många ex på vit sötväppling. Värdeväxten verkar bli vanligare och även *A. meliloti*. Tidigare fynd i BO, Brattön (T. Appelkvist), Uddevalla (BC).

***Apion facetum* Gyll.**

BO Forshälla 11.06.1997 (BC).

Flera ex vid kyrkan och vid Kåperöd, på kråkvicker. Tidigare fynd i BO, Islandsberg (Klefsbeck), Uddevalla (BC). Sandin skriver: *Sällsynt. Funnen på 1840- och 50-talet vid Göteborg af Ekeberg och Westring. På senare tid ej återfunnen.*

***Otiorhynchus porcatus* Herb.**

BO Kungälv, Östra gatan 08.05.1973 (BC).

Ny för BO. Ett ex i BC:s samling, vilket tidigare varit felbestämt. G. Andersson och H. Ryberg har funnit den i Rya Skog 1974.

***Sitona cylindricollis* Fåhr.**

BO Öckerö 30.07.1997 (BC).

Ett par ex på vit sötväppling vid vägen till Burö.

***Thryogenes nereis* Pay.**

HA Släp, Hageryd-Dala 16.05.1997 (BC). 1 ex på vattenväxter.

BO Håltå, Lökebergsmosse 26.03.1982 (BC).

Ny för BO. Några ex flöt upp bland nertrampad starr.